REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

unisVET
uvajanje novih izobraževalnih programov na področju storitev

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Vilma Rupnik
Urša Rupnik

PLESNA UMETNOST III. del

Program: PREDŠOLSKA VZGOJA
Modul: Ustvarjalno izražanje

Ljubljana, april 2012

Srednje strokovno izobraževanje

Program: **Predšolska vzgoja**
Modul: **Ustvarjalno izražanje**

Naslov učnega gradiva:
Plesna umetnost III. del

Ključne besede: **spodbude za plesno ustvarjanje, kostum, scena, rekvizit, sporočilnost plesa, razvoj sodobnega plesa.**

Seznam kompetenc, ki jih zajema učno gradivo:
Spodbujati razvoj motoričnih, zaznavnih, kognitivnih in socialno-emocionalnih procesov.
Spodbujati ustvarjanje pri predšolskem otroku na glasbenem, likovnem, plesno-gibalnem in jezikovnem področju.
Uporabljati sodobne pedagoške metode in oblike dela s posameznih področij umetnosti.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

793.3:373.2(0.034.2)

RUPNIK, Vilma
Plesna umetnost [Elektronski vir] : III. del / Vilma Rupnik, Urša Rupnik. - El. knjiga. - Ljubljana : GZS, Center za poslovno usposabljanje, 2012. - (Srednje strokovno izobraževanje. Program Predšolska vzgoja. Modul Ustvarjalno izražanje)

Način dostopa (URL): http://www.unisvet.si/index/index/activityId/82

ISBN 978-961-6413-92-3
1. Rupnik, Urša, 1984-
262230016

Avtorici: **Vilma Rupnik in Urša Rupnik**
Recenzentka: **doc. dr. Mirjam Lasan**
Lektorica: **Metka Hojnik Verdev**
Fotograf: **Andrej Zupančič**
Na fotografijah: **Urša in Sandra**
Avtor fotografij na naslovnici: **Egon Kaše**
Oblikovanje: **Aljaž Verdev**

Založnik: **GZS Ljubljana, Center za poslovno usposabljanje**
Projekt unisVET
URL: http://www.unisvet.si/index/index/activityId/82

Kraj in datum: **Ljubljana, april 2012**

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons:
Priznanje avtorstva – Nekomercialno – Deljenje pod enakimi pogoji.

Učno gradivo je nastalo v okviru projekta unisVET Uvajanje novih izobraževalnih programov v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju s področja storitev za obdobje 2008–2012, ki ga sofinancirata Evropska unija preko Evropskega socialnega sklada in Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja, prednostna usmeritev Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Vsebina gradiva v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino nosi avtor.

UVODNI NAGOVOR AVTORIC GRADIVA

Spoštovani!

Tretji del gradiva z naslovom *Plesna umetnost* je dopolnitev prvih dveh z novimi vsebinskimi sklopi, ki slonijo na znanju predhodnih in jih hkrati tudi dopolnjujejo. Posamezni sklopi so oštevilčeni z zaporednimi številkami skozi vsa tri učna gradiva (*Plesna umetnost, Plesna umetnost II in Plesna umetnost III)*. Nadgradnja vseh treh delov je *Plesna umetnost*, *delovni zvezek* za dijake. Vsebine so enake kot za učitelje, vendar so drugače razporejene. Snov, ki je v gradivih za učitelje razporejena v sklope, je v delovnem zvezku za dijake ločena po vsebinah, da si jo dijaki lahko razporejajo tako, kot jo učitelj v šoli posreduje. Vsak učitelj ima možnost, da gradivo prilagodi svojim kompetencam in kompetencam dijakov. Kot vezno nit med obema gradivoma sem pustila enake barvne oznake.

Dodala sem delovne liste za naloge dijakom, da bi snov bolje utrdili in bi jim bila ob reševanju nalog bolj jasna, v šoli bi zato ostalo več časa za praktično pridobivanje gibalnih izkušenj. Na delovnih listih so tudi merila za ocenjevanje, ki jih lahko oblikujete po svoje. Dijakom je opis pričakovanega znanja za ocenjevanje v precejšnjo pomoč.

Ena najtežjih nalog plesne umetnosti je soočenje z avtorskim solo plesom. Ob tej nalogi dijaki potrebujejo od mentorja veliko spodbude in potrpežljivosti. Nikakor pa mentor ne sme te naloge opustiti, saj prav v kreiranju soloplesa dijaki najbolje spoznajo sami sebe in ugotovijo, do kje sežejo njihove plesno-kreativne sposobnosti. Skozi naloge tega modula so se že naučili kritično pristopati k izbiri plesnega materiala in pri glasbi tudi kritičnega odnosa do glasbene umetnosti, kar naj jim bo vodilo pri izbiri glasbe za avtorski ples. Svoje plese dijaki lahko pokažejo razredniku. To je zanje zelo dobra izkušnja, saj razrednik dijake vidi v povsem drugačni situaciji kot sicer. Solo ples je mejnik, ki dijake opogumi, da se tudi v poklicu brez zadrege postavijo pred otroke, jim kaj zaplešejo in z njimi v plesu ustvarjajo.

Najkvalitetnejša oblika medpredmetnega povezovanja v programu Predšolska vzgoja je kreiranje plesno glasbene dramatizacije pravljice namenjene predšolskim otrokom. Dela bomo imeli zelo veliko, vendar se vse vloženo delo vedno bogato obrestuje. Je opredmetena nadgradnja vseh znanj, kompetenc, sposobnosti in kreativnosti dijakov, tako na plesnem področju kot tudi na drugih področjih umetnosti.

Vsekakor moramo pri plesu spregovoriti tudi o zgodovini. Ples je prva umetnost sploh. Pri pouku ni dovolj časa, da bi vsako obdobje obravnavali podrobno. Prav je, da ga spoznajo vsaj v grobem. Ker dijaki večino časa v šoli presedijo in poslušajo, je smiselno, da zgodovino plesa obdelamo v obliki seminarskih nalog. Dijaki tako obliko radi delajo, se je že vnaprej veselijo in na ta način tudi določen segment plesa spoznajo natančneje. Učitelji jim moramo biti vedno na razpolago za vprašanja, nasvete, usmeritve, sugestije ... Tisti del zgodovine, ki ga dijaki ne izberejo, jim ga na kratko razložimo tako, da dobijo celostno podobo o plesni umetnosti in njeni vpetosti v koncepte družbenih sprememb.

Vilma Rupnik

Spoštovani,

pred vami je tretji del učnega gradiva Plesna umetnost, ki pomeni dopolnitev in nadgradnjo prvih dveh. Predstavi vam, kako dijake uvesti na višjo raven razumevanja plesne umetnosti, predvsem s kreiranjem avtorskega solo plesa, umestitvijo plesa v kontekst gledališča in realizacijo plesno glasbene dramatizacije pravljice za predšolske otroke. Avtorski solo ples je mejnik v plesnem ustvarjanju posameznika, saj vsakega dijaka spodbudi k lastnemu razmišljanju, samostojnemu ustvarjanju, predstavitvi svojega dela in hkrati sebe. Individualne spretnosti in sposobnosti z različnih umetniških področij dijaki združijo pri ustvarjanju predstave za otroke, ki jih primora ne le h kreativnemu delu, temveč tudi k uspešnemu sodelovanju in predvsem nabiranju pomembnih izkušenj z nastopanjem pred otroki.

Posebno poglavje je namenjeno spoznavanju dijakov z zgodovino plesne umetnosti. Pomembno je, da modul USI – ples zgodovinsko in vsebinsko umestimo v kontekst področja plesne dejavnosti, saj tako dijaki bolje razumejo vsebine modula. Vsebine namreč temeljijo na sodobni plesni umetnosti 20. stoletja, katere gonilo je odkrivanje novih razsežnosti in zmožnosti človekovega izražanja skozi plesni medij. Poleg spoznavanja posameznih časovnih obdobij, smeri in slogov sodobne plesne umetnosti, se dijaki z izdelavo seminarskih nalog srečujejo tudi z drugimi plesnimi zvrstmi, kar bogati njihova plesna znanja, širi obzorja in odpira možnosti lastnih interpretacij, primerjav in analiz.

Urša Rupnik

KAZALO VSEBINE

KAZALO SLIK …….....…...6

KAZALO INTERNETNIH POVEZAV…….7

I UVOD……...8

II VSEBINSKI SKLOPI……...…10

10. VSEBINSKI SKLOP: Ples ob spodbudi iz narave……....……..…….....…10

11. VSEBINSKI SKLOP: Ples kot gledališče……...18

12. VSEBINSKI SKLOP: Osnovna plesna tehnika in ustvarjanje..…….……24

13. VSEBINSKI SKLOP: Avtorski solo ples …….....…….....…….27

14. VSEBINSKI SKLOP: Zgodovina plesa …….....…….....……..….29

15. VSEBINSKI SKLOP: Plesno glasbena dramatizacija pravljice.....34

III DELOVNI LISTI 38

Delovni list št. 1: Prazgodovinski ples.....…….....38

Delovni list št. 2: Plesna pravljica ……..…. 39

Delovni list št. 3: Avtorski soloples ……..……40

Delovni list št. 4: Plesno glasbena dramatizacija pravljice.....….42

Delovni list št. 5: Umetniški plesi na internetu..…….....….43

IV ZAKLJUČEK……..……44

V PRIPOROČENA LITERATURA……..…….....45

VI VIRI……...……..……46

KAZALO SLIK

Slika 1: Telo je jesenski list, prvi primer……11
Slika 2: Dlani so listi drevesa, prvi primer……11
Slika 3: Telo je jesenski list, drugi primer……12
Slika 4: Dlani so listi drevesa, drugi primer……12
Slika 5: Dlani so listi drevesa, tretji primer……13
Slika 6: Ples z vejo: Preganjanje zime ……14
Slika 7: Ples z vejo: Prihod pomladi ……14
Slika 8: Ples z vejo: vsak najmanjši gib je pomemben……15
Slika 9: Ples z vejo: podrobnosti v gibanju vodijo v plesnost……15
Slika 10: Ples s kamnom: kamen ustvarja tudi zvok ……16
Slika 11: Kamen je lahko spodbuda za plesno ustvarjanje……16
Slika 12: Kamen je impulz telesu, telo odzvanja zvoku kamna ……17
Slika 13: Kamen, zvok, gib, izzven giba……17
Slika 14: Kos blaga kot scena: slap, prvi primer……19
Slika 15: Kos blaga kot scena: slap, drugi primer……19
Slika 16: Kos blaga kot scena: slap, tretji primer……19
Slika 17: Kos blaga kot scena: na plaži……20
Slika 18: Kos blaga kot rekvizit: pranje……20
Slika 19: Kos blaga kot rekvizit: poročni šopek ……21
Slika 20: Kos blaga postane kostum: Rdeča kapica, prvi primer ……22
Slika 21: Kos blaga postane kostum: Rdeča kapica, drugi primer……22
Slika 22: Kos blaga postane kostum: Isadora……23

KAZALO INTERNETNIH POVEZAV

Umetniški ples *Jablana*……13
Umetniški ples *Češnja*……17
Izrazni ples *Pajek*……28
Izrazni ples *Upor* ……28
Izrazni ples *Upor* ……28
Umetniški ples *Deklica z lanenimi lasmi*……28
Dokumentarni film o slovenskem sodobnem plesu *Stoji drevo*…… 33
Dokumentarni film *Sprehod z Živo*……33
Umetniški film ob razstavi *Il Corpo Ludico / The Body in Play*: ……33
Izrazni ples *Balada št.1, op.23*……44

I UVOD

V prvem in drugem delu učnega gradiva smo dijake popeljali skozi različne naloge, s katerimi plesno umetnost spoznavajo in sočasno razvijajo poklicne kompetence. V tretjem delu je največji poudarek na plesu kot umetnosti, ki se pojavlja skozi vse naloge ter na medpredmetnem povezovanju.

Razporeditev vsebinskih sklopov v učnih gradivih:

Plesna umetnost I
1. Moj vsakdan
2. Prazgodovinski ples
3. Ples ob recitaciji pesmi za predšolske otroke

Plesna umetnost II
4. Rajalne in gibalne igre
5. Osnovna plesna tehnika
6. Predmet kot spodbuda za ples
7. Risba kot načrt za ples
8. Matematika kot spodbuda za ples
9. Metodika

Plesna umetnost III
10. Ples ob spodbudi iz narave
11. Ples kot gledališče
12. Osnovna plesna tehnika in ustvarjanje
13. Avtorski solo ples
14. Zgodovina plesa
15. Plesno glasbena dramatizacija pravljice

Medpredmetne povezave

Najvišja oblika medpredmetnega povezavanja v programu Predšolske vzgoje je ustvarjanje plesno glasbene dramatizacije pravljice namenjene predšolskim otrokom. Delo lahko poteka projektno ali pa v obliki medpredmetnih povezav skozi šolsko leto. Zelo pomembno je sodelovanje pedagogov različnih strok: slavista, glasbenika, likovnika in koreografa; nekdo mora prevzeti vlogo režiserja, ki bo iz posameznih segmentov ustvaril celoto. Dijaki se nastopov pred otroki zelo veselijo in jim je tak nastop tudi dragocena spodbuda za nadaljnje delo. Z nastopanjem pridobivajo strokovne in osebne življenjske izkušnje.

Posebej je potrebno poudariti vlogo mentorjev. Pri našem delu je pomembno, da vzpodbujamo ustvarjalnost dijakov in jim ne vsiljujemo lastnih idej. Pomemben je proces skozi katerega gremo vsi skupaj k skupnemu cilju oziroma končnemu rezultatu, ki je posledica medpredmetnega sodelovanja mentorjev in dijakov.

Dijaki naj sami izberejo pravljico in predlagajo delitev vlog (glasbeniki, likovniki, igralci in plesalci ...) v sodelovanju z mentorji. Pozorni bodimo na sprotno reševanje problemov, ki se

pojavijo prav zaradi kompleksnosti zastavljene naloge in velikega števila udeležencev. Dijaki ob tem pridobijvajo veliko količino novih znanj in spretnosti.

V procesu ustvarjanja je zelo pomembno, da vsak dijak opravi svojo nalogo pravočasno in skladno z dogovori. Veliko je timskega dela, ki zahteva razvijanje individualnih sposobnosti, opazovanje, sodelovanje, prevzemanje odgovornosti, organizacije. Medsebojna pomoč in sodelovanje sta potrebna še posebno takrat, ko nam delo ne gre od rok.

Ustvarjanje predstave ostane dijakom v spominu za vse življenje in se ga radi spominjajo kot najbolj razburljive izkušnje iz svojih srednješolskih let.

II VSEBINSKI SKLOPI

10. VSEBINSKI SKLOP: Ples ob spodbudi iz narave

Časovni obseg: od 4 do 8 ur
Naloge za vajo: 4 ure
Ocenjevanje: 4 ure

Kompetence vsebinskega sklopa:

* ritem v naravi in ritem v plesu,
* človek kot del narave,
* pomen bivanja z naravo.

Novi pojmi:

* notranji ritem,
* plesna improvizacija,
* interpretacija.

Integrirane ključne kvalifikacije:

* učenje učenja,
* ustvarjalnost,
* verbalno in neverbalno sporazumevanje,
* primerjanje,
* razvrščanje,
* ekološka ozaveščenost.

Praktična izvedba .

Oblika: skupno, skupinsko (trojice), individualno
Prostorska razporeditev: prosto, krog, vrsta, kolona

Jeseni v gozdu naberemo liste različnih barv, različnih oblik in velikosti; naj jih bo več, kot imamo dijakov v razredu.

Dijaki se posedejo prosto po prostoru, učitelj stopi na klop ali stol ter list spusti tako, kot da bi padel z drevesa. Dijaki opazujejo in komentirajo svoja opažanja.

Naloga za plesno izražanje: Jesensko listje .

1. Spuščamo liste – demonstriramo padanje listov z drevesa, dijaki opazujejo razlike med listi (barva, način gibanja, pot gibanja, hitrost padanja, teža).
2. Z glasom spremljamo padanje listja.
3. Dijaki z gibanjem posnemajo padanje vsakega lista posebej.
4. Vsak dijak dobi svoj list in ga 5x spusti tako, kot da bi padel z drevesa.

5. Pojasnila dijakom: ker ne moremo biti drevo, da bi iz višine spustili list, bomo vseh 5 poti, ki jih je list opravil, sešteli in vertikalo prezrcalili v horizontalo. Torej pot ne bo visoka, ampak bo dolga.
6. Dijaki zaplešejo sestavljeno pot iz vseh petih poizkusov svojega lista (ritem, tempo, prostor, smeri, nihanja, obrati, padec ...).
7. Naloga za neverbalno komunikacijo: dijaki se razvrstijo v skupine glede na velikost listov tako, da gre vsak dijak od enega do drugega sošolca in dejansko premeri velikost svojega lista z listi sošolcev (se ne dogovarjajo, ampak nalogo izvedejo). Kam spada razvrščanje? – K matematiki.
8. Dijaki se razvrstijo v skupine glede na barvo listov (na enak način kot pri točki 7). Kam spada tako razvrščanje? K matematiki in k likovni umetnosti.
9. Dijaki se razvrstijo v skupine glede na obliko listov, kar pomeni, da so listi z iste vrste drevesa. Katere medpredmetne povezave smo udejanili? Matematiko, likovno umetnost, biologijo.
10. Dijaki, ki imajo liste z iste vrste drevesa, se postavijo v skupino in s telesi oblikujejo drevo.
11. Sledi zgodba o letnih časih, ki jo z gibanjem sočasno plesno uprizorijo.

Slika 1: Telo je jesenski list, prvi primer

Slika 2: Dlani so listi drevesa, prvi primer

Zgodba

Zunaj je jesen. Listje na drevju spreminja barve. Nekateri listi so na sončni strani drevesa, drugi na senčni. Listi jeseni začnejo odpadati z dreves. Zapiha jesenska sapica in odnese prvi list z drevesa (iz vsake skupine en dijak zapleše svoj ples – tistega, ki ga je sestavil iz 5-ih primerov padanja), nato drugi list ... Jeseni listje leži na tleh, zapiha močan veter in liste dvigne, jih premeče povsod po prostoru, veter se umiri in listje obleži. Pada dež, zmoči liste, naliv liste odplakne (dijaki se kotalijo k steni). Nastopi zima, zapadel sneg liste pokrije; pod njim listje gnije in ko spomladi sonce stopi sneg, je ostal le humus in vmes semena dreves. Pomladni dež in sonce semenom pomagata vzkliti. Najprej požene drobceno stebelce, nato en list in še drugi list, drevesce zraste, spomladanski dež ga osveži. Poleti listi delajo senco drug drugemu. Jeseni dozorijo in s prvim pišem odpadejo.

Zgodbo zaključimo ali pa jo ponovimo od začetka.

Slika 3: Telo je jesenski list, drugi primer

Slika 4: Dlani so listi drevesa, drugi primer

Slika 5: Dlani so listi drevesa, tretji primer

Pojasnila

V prvem primeru je bilo celo naše telo en sam list. Nato se skozi zgodbo naša vloga spremeni. Telo postane drevo, dlani pa so listi. Začeli smo s plesom v prostoru, končali pa s plesom na mestu.

Umetniški ples *Jablana*: http://www.youtube.com/watch?v=l-k-dmafzDg
Koreografija: Lojzka Žerdin, glasba: Lado Jakša, pleše: Maša Kagao Knez.

Naloga za plesno izražanje: Prebujanje pomladi .

Oblika: skupinska (trije ali pet dijakov)
Prostorska razporeditev: prosto

Dijakom damo domačo nalogo, da k pouku prinesejo vsak svoj predmet iz narave (vejo, kamen ipd.).

Razdelijo se v skupine po trije ali pet dijakov. Ugotovijo, kakšne predmete so prinesli in na osnovi teh predmetov ustvarijo zgodbo, ki ponazarja prebujanje pomladi.

Zgodbo uprizorijo skozi ples. Izberejo naslov in osnovno sporočilo plesa. Pomembno je, da to sporočilo gledalci prepoznajo. Predmete lahko uporabijo kot rekvizite in z njimi plešejo, lahko pa jih odložijo na tla in z njimi oblikujejo sceno, ki določa kraj dogajanja. Veje in kamni lahko postanejo tudi instrumenti, vendar morajo dijaki zvok ustvarjati z gibanjem celega telesa.

Slika 6: Ples z vejo: Preganjanje zime

Slika 7: Ples z vejo: Prihod pomladi

Slika 8: Ples z vejo: vsak najmanjši gib je pomemben

Slika 9: Ples z vejo: podrobnosti v gibanju vodijo v plesnost

Pojasnila

Dijake opozorimo, naj ne pozabijo na znanje, ki so ga že usvojili:

- ples mora imeti svoj naslov;
- ples naj ima strukturo (uvod, sporočilo, zaključek);
- vsi dijaki so plesalci;
- glasove smejo uporabljati, ni pa nujno;
- uporabijo lahko znanje prazgodovinskega plesa.

❖ Delovni list št. 1: Prazgodovinski ples

Slika 10: Ples s kamnom: kamen ustvarja tudi zvok

Slika 11: Kamen je lahko spodbuda za plesno ustvarjanje

Analiza

Ogledamo si vse plesne interpretacije in jih analiziramo: ali je sporočilo plesa usklajeno z naslovom, ki so ga dali svojemu plesu; kako prepričljivi so bili v interpretaciji, kako so posamezniki odplesali svojo vlogo, kakšen je bil ritem v gibanju, so osmislili gibanje v prostoru. Pohvalimo posebne prebliske in unikatne rešitve.

Slika 12: Kamen je impulz telesu, telo odzvanja zvoku kamna

Naloge za vajo

* Dijaki medsebojno zamenjajo predmete (veje in kamne) ter sestavijo nove skupine za plesno improvizacijo.
* Dijaki okrasijo prostor v šoli s predmeti, ki so jih prinesli za vaje.
* Predmete uporabimo v EKO projektih.
* Dijaki napišejo zgodbo.

Slika 13: Kamen, zvok, gib, izzven giba

Medpredmetne povezave

Ekologija, matematika, likovna kultura, biologija, fizika, jezik.

Umetniški ples *Češnja*: http://www.youtube.com/watch?v=bThPCdVp25o
Koreografija: Lojzka Žerdin, glasba: Lado Jakša, pleše: Urša Rupnik.

11. VSEBINSKI SKLOP: Ples kot gledališče

Časovni obseg: od 3 do 5 ur
Naloge za vajo: 3 ure
Ocenjevanje: 4 ure

Kompetence vsebinskega sklopa:
- ples kot odrska umetnost,
- razvijanje lastne kreativnosti,
- iskanje izvirnih rešitev.

Novi pojmi:
- scena,
- rekvizit,
- kostum.

Integrirane ključne kvalifikacije:
- umetnost,
- ustvarjalnost,
- sprostitev,
- igra vlog.

Praktična izvedba .

Oblika: skupine (v vsaki je pet dijakov)
Prostorska razporeditev: prosto oziroma po dogovoru med člani skupine

Pojasnila
Dijaki se najprej razdelijo v skupine po pet in sedejo prosto po prostoru. Vsak dijak v skupini dobi svoj kos blaga. Kosi naj bodo različno veliki, različnih barv in materialov.

Naloga
Dijaki se dogovorijo, kako si bodo razdelili posameze kose blaga in kako jih bodo uporabili.

Naloga za plesno izražanje: Blago kot scenski element .

Naloga
Najprej z dijaki ugotovimo, kaj je scena in kako opredeljuje prostor, kraj in čas dogajanja.

Vsaka skupina izdela svojo sceno iz kosov blaga in nato uprizori zgodbo. Pomembno je, da se dogovorijo za vsebino svojega plesa in si razdelijo vloge. Vsebino nato uprizorijo z gibanjem in s plesom. Vsaka skupina pokaže ostalim svojo miniaturno zgodbo.

Analiza

Ko smo si ogledali posamezno skupino, sceno in njihovo izvedbo, dijaki – gledalci povedo svoje mnenje nastopajočim.

Slika 14: Kos blaga kot scena: slap, prvi primer

Slika 15: Kos blaga kot scena: slap, drugi primer

Slika 16: Kos blaga kot scena: slap, tretji primer

Slika 17: Kos blaga kot scena: na plaži

Naloga za plesno izražanje: Blago kot rekvizit .

Oblika: skupinska (v skupini so trije ali pet dijakov)
Prostorska razporeditev: proljubna, skladno z dogovorom skupine

Naloga

Najprej z dijaki ugotovimo, kaj je rekvizit in kakšen pomen ima v gledališču. Vsak dijak kos blaga oblikuje v rekvizit. Skupina uprizori zgodbo s plesom in rekvizitom. Vsaka skupina pokaže ostalim svojo miniaturno plesno zgodbo.

Analiza

Ogledamo si plesne domislice vsake skupine. Dijaki vsaki skupini povedo svoje mnenje, pohvalijo in opozorijo na pomanjkljivosti.

Slika 18: Kos blaga kot rekvizit: pranje

Slika 19: Kos blaga kot rekvizit: poročni šopek

Naloga za plesno izražanje: Blago kot kostum .

Oblika: skupinska (v skupini so trije ali pet dijakov)
Prostorska razporeditev: poljubna

Naloga

Vsak dijak dobi kos blaga in iz njega oblikuje kostum - oblačilo, ki mu pomaga opredeliti vlogo v zgodbi. Dijaki se za zgodbo dogovorijo glede na to, kakšne kose blaga imajo in si med sabo razdelijo vloge. Zgodbo odplešejo in pokažejo ostalim skupinam v razredu.

Analiza

Po ogledu vseh skupin dijaki povedo svoje mnenje drugim skupinam. Pri tem jih usmerjamo z vprašanji.

Slika 20: Kos blaga postane kostum: Rdeča kapica, prvi primer

Slika 21: Kos blaga postane kostum: Rdeča kapica, drugi primer

Slika 22: Kos blaga postane kostum: Isadora

Naloge za vajo

* Dijaki lahko v zgodbi uporabijo blago po lastni presoji kot sceno, rekvizit ali kostum.
* Ples v kostumih individualno na posneto glasbo.
* Dijaki v skupini izberejo pravljico, jo kostumsko, scensko in z rekviziti opremijo ter zaplešejo.

Medpredmetne povezave

Likovna kultura, glasba, jezik, umetnostna zgodovina.

❖ Delovni list št. 2: Plesna pravljica

12. VSEBINSKI SKLOP: Osnovna plesna tehnika in ustvarjanje

Časovni obseg: od 2 do 3 ure
Naloge za vajo: 3 ure
Ocenjevanje: 0 ur

Kompetence vsebinskega sklopa:
- raziskovanje gibanja,
- razvijanje kreativnosti,
- iskanje izvirnih rešitev.

Novi pojmi:
- prvine plesa,
- motivi,
- plesnost.

Integrirane ključne kvalifikacije:
- ustvarjalnost,
- sprostitev,
- odnosi med plesalci,
- od gibanja k plesu.

Praktična izvedba .

Oblika: skupna, skupinska, individualna
Prostorska razporeditev: zamaknjene vrste, prosto

Pojasnila
Osnovno plesno tehniko, ki smo jo usvojili pri modulu USI - ples, uporabljamo tudi v nalogah za ustvarjanje. Ta način dela je pomemben tudi takrat, ko bodo dijaki kreirali plesne dejavnosti za predšolske otroke. Njih plesne tehnike ne bodo učili, zato je pomembno, da znajo plesno tehniko uporabljati kreativno. Plesna tehnika je ozaveščen zakodiran proces dela, ustvarjanje je spontan proces, ki se ga dijaki ne zavedajo, ga pa intenzivno doživljajo. Naš cilj je, da bodo dijaki znali na pravilen način plesno znanje prenesti na predšolske otroke.

Na začetku ure ponovimo posamezne segmente plesne tehnike (opisani so v vsebinskih sklopih: *1. Moj vsakdan, 2. Prazgodovinski ples, 5. Osnovna plesna tehnika*), dodamo lahko tudi druge elemente in motive.

Naloga
Elementi plesne tehnike, ki so se jih dijaki naučili, so osnova za oblikovanje lastnih motivov. Le-te naj ponavljajo z različno hitrostjo: najhitreje kar zmorejo, najpočasneje kar se da (upočasnjen posnetek); nato vsak element gibanja ponovijo s hitrostjo, za katero so se zavestno odločili sami. Več motivov sestavijo v celoto. Na ta način raziskujemo gibanje in dobimo zelo zanimive rešitve.

Niz posameznih gibov izvedenih v ritmu še ni ples, to je šele gibanje. Osnovna plesna tehnika niso le pozicije telesa (leže, sede, stoje), temveč tudi način, kako iz ene pozicije preidemo v

drugo. Prav način izvedbe teh prehodov je prvi korak k plesnosti. Plesnost je eden izmed ciljev, ki ga želimo doseči.

Ples je način sporočanja in sporazumevanja Ko imamo narejene plesne motive in smo jih sestavili v celoto, tej celoti dodamo ustrezno vsebino. Le-ta nas potem zavezuje, da gibanje še preoblikujemo tako, da dobimo plesno sporočilo. Ko ples predstavimo pred razredom, ni nujno, da so gledalci (sošolci) naše sporočilo dojeli tako, kot smo ga mi zakodirali. Vsak razume in doživi ples s svoje pozicije gledalca. Sporočilo je v očeh opazovalca.

Naloga za plesno izražanje: Video posnetek .

* dijaki se postavijo prosto po prostoru v začetno pozo svojega motiva in ga odplešejo v hitrosti, ki jo izberejo sami;
* motiv ponovijo v obratno smer gibanja (od konca proti začetku);
* motiv ponovijo v hitrem posnetku naprej;
* motiv ponovijo v hitrem posnetku nazaj;
* motiv ponovijo v upočasnjenem posnetku naprej;
* motiv ponovijo v upočasnjenem posnetku nazaj.

Ko so vse to preizkusili, začnejo vsi istočasno, vsak svoj motiv. Kot režiser lahko posnetek na določenem segmentu ustavim (dijaki obmirujejo), posnetek zavrtim nazaj, ustavim, prevrtim naprej z dvojno hitrostjo, ustavim, prevrtim naprej upočasnjeno itd.

Glede na to, da so dijaki razporejeni prosto po prostoru in da vsak dijak izvaja svoj motiv v hitrosti, ki jo določam različno za različne skupine, se vsakokrat srečujejo na drugih mestih in z drugimi sošolci. Za ta srečevanja lahko določimo posebno nalogo: dotik, pozdrav, določen gibalni element, obrat ipd. Tako ustvarjamo skupinsko plesno kompozicijo, ki je sicer trenutne narave, vendar je dijakom v veselje in spodbudo za nadaljnje ustvarjanje.

Skupinska plesna kompozicija:

* vsi se postavijo na svoje začetno mesto in vsak odpleše svoj motiv takrat, ko ga pokličemo;
* dijake lahko delimo npr.: po barvah majic, hlač, barvi las, frizurah ipd.;
* začetna mesta lahko določimo glede na pripadnost skupini npr.: vsi z belo majico enakomerno razpršeni po prostoru, vsi z rdečo majico v gruči, vsi z modro majico v krogu ipd.;
* po začetni postavitvi narekujemo izvedbo motivov za vsako skupino. Primer: zeleni počasi naprej, modri hitro nazaj, beli normalno naprej, modri stop, zeleni stop, zeleni počasi nazaj, beli stop ...

Analiza

Tisti, ki so oproščeni telesne aktivnosti, naj si izvajanje naloge ogledajo in na koncu dejavnosti izrazijo svoja opažanja: kaj je bilo dobro, kaj bi še lahko naredili, ali je nastalo kakšno sporočilo (čas pred nevihto, mestni vrvež ipd).

Naloge za vajo

* Našo vlogo režiserja – koreografa lahko prevzame kdo od dijakov.

Medpredmetne povezave
Multimedije.

Naloga za plesno izražanje: Klasični balet .
Oblika: skupna, skupinska
Prostorska razporeditev: zamaknjene vrste, krog

Pojasnila
Zakaj ura klasičnega baleta? Predšolski otroci zelo radi posnemajo odrasle. Igrajo se tudi baletke in se postavljajo na konico palcev, kar je za njihovo stopalo škodljivo. Da zadostimo želji otrok po "biti baletka", jim pokažemo nekaj osnovnih elementov, s katerimi lahko igrajo to vlogo. Dijaki morajo zato poznati vsaj nekaj elementov baleta.

Dijake naučimo nekaj osnov klasičnega baleta:
* osnovni položaj pravilne postavitve telesa,
* I in II položaj nog in stopal,
* začetni položaj rok, I, II in III položaj rok,
* hoja na polprstih,
* poklon s korakom v stran (korak v stran in roke v II položaju, drugo nogo s palcem prislonimo ob peto stojne noge, mali počep in roke v I položaj, rahlo sklonimo glavo), poklon s korakom v drugo stran.

Iz osnovnih elementov sestavimo plesni motiv tako, da dijaki lahko "zaplešejo balet".

Primer:
* dijaki se razdelijo v skupine po pet;
* vsaka skupina se postavi v svoj krog, obrnejo se v levo po krogu;
* začnejo s hojo na polprstih po krogu, 7 korakov in pristopijo;
* izpeljejo zunanjo nogo v stran in pristopijo z notranjo nogo;
* s prestopanjem na polprstih se na mestu zavrtijo okoli svoje osi (z desno nogo v desno stran) za 360 stopinj;
* stopijo iz kroga in naredijo poklon (z levo nogo v levo, desno nogo s palcem prislonijo k peti leve noge v mali počep);
* s prestopanjem na polprstih se na mestu zavrtijo okoli svoje osi za 180 stopinj (z desno nogo v desno, končajo obrnjeni v desno po krogu);
* stopijo iz kroga in naredijo poklon (z levo nogo v levo, desno nogo s palcem prislonijo k peti leve noge v mali počep);
* dvignejo se na polprste in hodijo po krogu v desno 7 korakov in pristopijo;
* se s telesom nagnejo k sredini kroga, z desno roko v III položaju v tej pozi obmirujejo.

Gledalci ploskamo:
* vsi z desno nogo stopijo v desno tako, da se obrnejo naprej;
* poklon s korakom v desno, poklon s korakom v levo.

Naloge za vajo
* Dijaki sami sestavijo svoj plesni motiv.
* Prosta plesna improvizacija na glasbo za klasični balet (npr. Peter .I. Čajkovski: Labodje jezero).

13. VSEBINSKI SKLOP: Avtorski solo ples

Časovni obseg: od 2 do 4 ure
Naloge za vajo: 3 ure
Ocenjevanje: 6 ur

Kompetence vsebinskega sklopa:

- ples kot odrska umetnost,
- razvijanje kreativnosti,
- iskanje izvirnih rešitev.

Novi pojmi:

- proces,
- raziskovanje gibanja,
- usklajenost glasbe, gibanja, sporočila.

Integrirane ključne kvalifikacije:

- umetnost,
- ustvarjalnost,
- sprostitev,
- igra vlog.

Praktična izvedba .

Oblika: individualna
Prostorska razporeditev: v skladu s prostorsko kompozicijo

Pojasnila

Razpoložljivih ur ni toliko, da bi lahko vsem dijakom pomagali pri kreiranju avtorskega solo plesa; jim pa na osnovi njihovih prizadevanj pomagamo in svetujemo. Dijakom damo delovni list, s časovno razporeditvijo nastajanja plesa po korakih. Vanj vpisujejo faze opravljenega dela, ki je izrazito procesno naravnano. V pomoč so jim tudi merila za ocenjevanje.

❖ Delovni list št. 3: Avtorski solo ples

Vsak dijak si izbere glasbo, vsebino plesa, naslov in kostum. Pomembno je, da jim svetujemo pri izbiri glasbe. Klasična glasba je vedno dobra izbira, saj jo spoznajo že pri glasbeni umetnosti. Težje je takrat, ko dijaki nimajo izostrenega glasbenega okusa. Najlaže rešimo ta problem tako, da dijaki prinesejo svoje posnetke in izberemo glasbo še preden se lotijo plesnega ustvarjanja. Izogibajmo se glasbenemu kiču.

Dijaki kreirajo svoj ples samostojno kot domačo nalogo. V procesu nastajanja avtorskega plesa jih spodbujamo tako, da jim določimo segmente plesa po korakih in čas, do katerega mora biti naloga narejena. Opravljeno delo v šoli večkrat preverjamo. Vsakemu dijaku damo navodila za nadaljnje delo, s tem se učijo tudi sošolci. Dijaki s plesnim predznanjem se naloge lotijo hitreje in jo opravijo prvi, drugi potrebujejo več dodatnih navodil, več časa za raziskovanje, preizkušanje, ponavljanje, popravljanje, oblikovanje in plesno izražanje.

Naloga za plesno izražanje: Vsebina plesa .

Naloga

Vsak dijak pokaže svoj ples, po fazah nastajanja vse do končnega izdelka, pred razredom. Poleg osnovne strukture mora imet ples tudi sporočilno vrdnost. Ocenimo skladnost naslova s sporočilom v plesu. Včasih je potrebno dodelati vsebino ali zamenjati naslov, če le-ta ne ustreza vsebini.

Svoj ples naj dijaki ustrezno kostumsko opremijo. Kostum pomaga k plesni izraznosti, včasih pa tudi zakrije slabosti. Dijaki lahko v fazi preverjanja kostum tudi večkrat zamenjajo, dokler ne najdejo ustreznega za svoj ples.

Analiza

Poleg naših navodil za nadaljnje delo naj tudi dijaki povedo svoje mnenje, saj to marsikdaj bolj zaleže kot naša razlaga. Na tej stopnji znanja znajo biti dijaki že zelo objektivno in dobronamerno kritični do izdelkov svojih sošolcev.

Naloge za vajo

* Dijaki izdelajo programski list, v katerem morajo biti vpisani avtor plesa, naslov plesa, avtor glasbe in naslov skladbe.
* Svoje avtorske plese predstavijo razredniku.
* Najboljše avtorske plese predstavijo tudi širši publiki.
* Dokumentirajo z video snemanjem in fotografiranjem.
* Pripravijo poročilo za objavo na šolski spletni strani.

Medpredmetne povezave

Glasba, informacijsko komunikacijska tehnologija.

Izrazni ples *Pajek*: http://www.youtube.com/watch?v=bMlLdYibN3U
Koreografija: Živa Kraigher (1940), glasba: Jože Osana, pleše: Alenka Hain.

Izrazni ples *Upor*: http://www.youtube.com/watch?v=J6fLR-2miJY
Koreografija: Živa Kraigher (1953), glasba: Vilko Ukmar, pleše: Jasna Knez.

Izrazni ples *Upor*: http://www.youtube.com/watch?v=LXODh7lQBHQ
Koreografija: Živa Kraigher (1953), glasba: Vilko Ukmar, mentorica: Jasna Knez, pleše: Urša Rupnik.

Umetniški ples *Deklica z lanenimi lasmi*:
http://www.youtube.com/watch?v=yj9C6GummOU
Koreografija: Breda Krajger (1957), glasba: Claude Debussy, pleše: Ana Stegnar.

14. VSEBINSKI SKLOP: Zgodovina plesa

Časovni obseg: od 2 do 4 ure
Naloge za vajo: 0
Ocenjevanje: 6 ur

Kompetence vsebinskega sklopa:

* srečanje z različnimi oblikami plesa,
* raziskovanje izbrane teme,
* iskanje izvirnih rešitev.

Novi pojmi:

* ples kot sestavni del vseh kultur,
* pojavne oblike plesa,
* ples v zgodovinskih obdobjih.

Integrirane ključne kvalifikacije:

* sodelovalno učenje,
* iskanje virov informacij,
* uporaba inoformacijsko komunikacijske tehnologije,
* multikulturalnost.

Praktična izvedba

Oblika: skupinska (v skupini naj bo pet dijakov)

Prostorska razporeditev: nastop pred razredom s predstavitvijo; za praktično izvedbo sošolce razporedijo glede na to, kakšno praktično zaposlitev so za njih pripravili

Pojasnila

Dijaki se razdelijo v skupine po pet in si sami izberejo zvrst plesa, ki jo bodo predstavili pred razredom v obliki seminarske naloge. Dijake opozorimo, da smo del plesne zgodovine že spoznali v nalogah *Prazgodovinski ples, Rajalne igre in Klasični balet*. Pri raziskovanju naj bodo pozorni na zgodovinska obdobja in družbene značilnosti tistega časa, saj je ples vedno tudi del splošne kulture vsakega naroda.

Ples v grobem delimo na:

* ljudski, ki pripada posameznemu narodu in se prenaša iz roda v rod preko ljudskega izročila;
* družabni, ki je namenjen druženju in medsebojnemu spoznavanju;
* tekmovalni, ki ima zgrajen sistem ocenjevanja in ustrezno izšolane sodnike po določenih plesnih zvrsteh;
* scenski, ki potrebuje oder in gledalce;
* popularni, ki so zmes različnih zvrsti in oblik in so modni le v določenem obdobju.

Po namenu je lahko ples zgolj družaben dogodek, lahko je spektakel ali pa umetniška izpoved.

Modul USI – ples se naslanja na sodobno plesno umetnost, ki se je začela razvijati v začetku 20. stoletja. To je predvsem zgodovina posameznih plesnih ustvarjalcev, ki so iskali nekaj novega, drugačnega od tedaj znanih plesnih zvrsti, predvsem baleta; hkrati pa predstavlja tudi odraz aktualnega družbenega dogajanja

Prva, ki se je uprla strogi klasični baletni tehniki, je bila Američanka **Loie Fuller**, vendar še ni spadala med zavestne družbeno prebujene plesno-umetniške revolucionarje; kar pa vsekakor lahko trdimo za legendarno, prav tako Američanko, Isadoro Duncan.

Isadora Duncan je bila prava upornica. Kritizirala je moderno družbo, kulturo, izobrazbo, se borila za pravice žensk; revolucionarno jedro njenih plesnih idej pa je bila vizija o plesu bodočnosti, osvobojenem vseh okov klasične tehnike in sistemov gibanja. Zavrgla je korzet in baletne copate ter plesala odeta v preprosto grško tuniko in bosih nog. Njen ples, brez pravega sistema in naučenih gibov, je bil interpretacija notranjih impulzov; prepričana je bila, da plesno gibanje izhaja iz notranjega vira, ki ga je imenovala "duša".

Nasprotno evropskemu teoretiku in plesalcu **Rudolfu von Labanu** ples ni pomenil le izražanja čustev, pač pa mu je predstavljal gibanje v tridimenzionalnem prostoru; svoje delo je posvetil oblikovanju tehničnih in koreografskih načel, ki se prilegajo plesalčevemu telesu in omogočajo razmah njegove ustvarjalnosti v občuten ples. Razvil je tudi svoj sistem zapisovanja plesa – labanotacijo.

Pod njegovim vplivom se je v 30-ih letih 20. stol. razcvetel nemški plesni ekspresionizem (*Ausdrucktanz*), ki je močno vplival na razvoj sodobnega plesa; Laban pa je le temu dal tudi trdno osnovo, na podlagi katere se je poslej sistematično in izrazno razvijal naprej preko njegovih učencev (Kurt Joos, Mary Wigman, Harald Kreuzberg idr.).

V Ameriki sta prvo pravo šolo modernega plesa – Denishawn ustanovila **Ruth St. Denis** in **Ted Shawn**. V tej šoli so se zlasti usmerili k orientu in eksotiki, kar je moderno plesno tehniko osvežilo z elementi plesov in telesnih praks Daljnega vzhoda, Indije, Japonske, tudi ameriških priseljencev. Iz skupine Denishawn so izšli trije velikani ameriškega sodobnega plesa: Doris Humphrey, Charles Weidman in Marta Graham.

Najpomembnejša med njimi je bila **Marta Graham**. Razvila je v sodobnem plesu edino natančno definirano plesno tehniko; le ta temelji na ideji o napetosti giba in njenem nasprotju – sproščenosti. Njeno obsežno koreografsko delo sloni na bogatih idejnih in filozofskih izhodiščih, povezanimi s problematiko človeške duševnosti, odnosa do soljudi in sveta. Vzgojila je plesno skupino, ki je po drugi svetovni vojni postala sinonim sodobnega plesa in je močno vplivala na njegov razvoj tako v ZDA kot v Evropi. Velika plesna in koreografska imena, ki so izšla iz njene skupine, so med drugimi José Limon, Paul Taylor, Merce Cunningham, ti so vsak po svoje iskali nove sodobno-plesne poti.

Sčasoma so se nova pravila sodobnega plesa utrdila, nova generacija koreografov in plesalcev je začutila potrebo po spremembah. Delo t.i. *plesne avantgarde* je nastajalo kot reakcija na plesno moderno, ki je svoj ples gradila na interpretaciji glasbe, dram, legend, zgodovinskih dogodkov. Avandgardiste bolj zanima gib kot tak, gib kot cilj sam po sebi. Njegovi predstavniki (M. Cunningham, A. Nikolais, E. Hawkins, P. Taylor, A. Ailey idr.) tako zavračajo običajno logiko gibanja, dogodke nizajo brez očitnega razloga, eksperimentirajo z glasbo, sodbe prepuščajo gledalcu, gib popolnoma ločijo od njegovega simptomatskega pomena, iščejo "čisti gib". Prav dejstvo, da so se osredotočili na gib in se s tem oddaljili od čustvenega izražanja, je sprožilo vrsto očitkov, da plesno umetnost izpostavljajo

dehumanizaciji. Avantgardisti so se zagovarjali, da njihov ples plesalca le razoseblja, kar pa je posledica kompleksnega dogajanja v sodobnem svetu, ki zahteva in ima za posledico nove načine izražanja čustev in problematike. Od sredine 70-ih let 20. stol. se pojavljajo spet novi načini raziskovanja giba in improvizacije, razvijajo se kontaktne tehnike z akrobatskimi prvinami, uporabljati se začne računalniško tehnologijo, dogajajo se posegi v neobičajna okolja, pojavlja se fragmentiranost, citiranje, reinterpretiranje. Najvidnejši predstavniki tega obdobja *postmodernega plesa* so S. Paxton, T. Brown, P. Bausch, J. Fabre, W. Vandekeybus idr.

Z zgodovinskim pregledom razvoja sodobnega plesa ugotovimo, da so bili njegovi prvi nosilci tako evropski kakor tudi ameriški ustvarjalci, ki so v plesni umetnosti iskali in odkrivali novosti in nove načine izražanja. Sodobna plesna umetnost se je izoblikovala kot kritika dotedanjega ukalupljanja plesalčevega telesa v zakonitosti klasičnega baleta; "novi" plesni umetniki so telesa osvobajali teh spon, se v svojem plesu obračali v preteklost (Isadori Duncan je bila v navdih starogrška umetnost), ali se navezovali na čisto sedanjost/modernost (Rudolf von Laban je svoj način plesa gradil na logiki in odkritjih 20. stol.). Hkrati pa je k pojavu in oblikovanju sodobnega plesa močno prispevala tudi tedanja družbena klima, ki je od umetnikov, tudi plesnih, zahtevala kritično družbeno angažiranost. Prva, ki se je s svojim plesom družbeno angažirala, je bila Američanka Isadora Duncan. Njen vpliv se je močno razširil predvsem po Evropi, ravno evropski plesni umetniki so bili tudi tisti, katerih stvaritve so bile najbolj družbeno kritično inspirirane in angažirane. Medtem so ameriški sodobno-plesni ustvarjalci svoja dela navezovali na svoje tradicionalne in tipično ameriške plesne prvine ter jih združevali s preoblikovanimi evropskimi vplivi, hkrati pa v modernem svetu močno poudarjali individualnost posameznika. Kakorkoli že, sodobni ples tako v Evropi kot v ZDA predstavlja polje, kjer se združujejo mnoge različne gibalne tehnike in oblike, zavestno uporabljene kot sredstvo umetniškega izražanja, a le kot okvirno jedro iz katerega se razraščajo vedno novi elementi, katere pa pogojujejo okoliščine umetniškega ustvarjanja.

Na razvoj sodobnega plesa v slovenskem prostoru so sprva preko svojih učencev vplivali predvsem evropski akterji (Dalcroz, Laban, Joos, Wigman), najbolj neposredno je bila to **Mary Wigman**, pri kateri se je šolala tudi **Meta Vidmar**. Vidmarjeva je leta 1927 predstavila *Plesni večer Mete Vidmarjeve*, ki ga označujemo kot temeljni kamen slovenskega sodobnega plesa. Vidmarjeva je nato v Ljubljani ustanovila zasebno Šolo za moderni umetniški ples in z vsakoletnimi produkcijami, pred in po vojni, dokazovala predanost sodobnemu plesnemu izrazu. Od njenih učenk so se kasneje uveljavile **Marta Paulin** na plesno-pedagoškem področju z utemeljitvijo pouka ritmično-gibalne vzgoje na Srednji vzgojiteljski šoli v Ljubljani, **Živa Kraigher** z Oddelkom za izrazni ples Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani in **Marija Vogelnik** s prispevki k razvoju plesne kritike, zgodovine in teorije plesa.

Iz šole Žive Kraigher je leta 1973 zrasla prva slovenska skupina sodobnega plesa Studio za svobodni ples Ljubljana, ki je prerasel šolski okvir in zaživel kot skupina z lastnimi umetniškimi hotenji. Najvidnejša predstavnica Studia za svobodni ples in učenka Kraigherjeve, **Jasna Knez**, se je uveljavila z izvirnimi strukturiranimi plesnimi improvizacijami in multimedijskimi performansi ter intenzivno razvijala avtorski solo ples. Marija Vogelnik je ustanovila plesni in umetniški laboratorij Kinetikon; **Ksenija Hribar**, nekdanja članica London Contemporary Dance Theatra, in **Damir Zlatar Frey** pa sta leta 1984 ustanovila Plesni teater Ljubljana (PTL), katerega plesalci so svojo pot večinoma začeli v Studiu. PTL velja za prvo profesionalno sodobno-plesno skupino pri nas.

Sodobni ples se je v Sloveniji zelo razmahnil na področju ljubiteljske kulture. Najboljše plesne stvaritve mladih plesalcev si vsako leto ogledamo na Festivalu plesne ustvarjalnosti mladih ŽIVA. Plesno šolanje na osnovnošolski stopnji je organizirano v okviru glasbenih šol in plesnih skupin, v okviru Srednje vzgojiteljske šole in gimnazije Ljubljana deluje srednja šola za sodobni ples, že drugo leto pa sodobni ples poučujejo tudi na Akademiji za ples.

Razvoj sodobne plesne umetnosti na svetovni ravni je razdeljen na štiri obdobja sodobnega plesa (plesni impresionizem, plesna moderna, plesna avantgarda, postmoderni ples) in obdobje baleta, od katerega se sodobni ples v začetku loči. Posamezna obdobja sodobnega plesa so poimenovana z različnimi imeni, ki variirajo od avtorja do avtorja; vsebinsko pa se ločijo po nekaterih razsežnostih – od namena, ki ga imajo ustvarjalci pri svojem delu, njihove pojavnostne oblike, do tematske in idejne razsežnosti plesnih del; od različnih percepcij telesnosti in spolov, do odnosa do prostora, glasbe, kostumov in scene; od razmerij med koreografom, plesalci in gledalci do navezav na druge medije, tehnologije in vsebine.

Naloga

Za temo seminarske naloge si dijaki lahko izberejo različne zvrsti in pojavne oblike plesa. Dijaki si delo razdelijo sami.

Vsaka skupina dijakov izdela:

* seminarsko nalogo,
* plakat,
* pripravi predstavitev pred razredom.

Seminarska naloga naj obseg najmanj 7 strani:

1. stran: naslovnica (šola, naslov naloge, šolsko leto, razred, imena in priimki dijakov, lahko tudi plesna fotografija);
2. stran: kazalo vsebine in kazalo fotografij;
3. stran: uvod (v katerem napišejo tudi nekaj osebnega – zakaj so si izbrali določeno temo, kaj jih je zanimalo, kaj so o tem vedeli že prej ....);
4. in 5. stran: vsebina (zgodovina, razvoj, glasba, specifični elementi plesa, prepoznavnost, oblačila, obutev, rekviziti ...);
6. stran: zaključek (kratek povzetek, tudi nekaj osebnega, kaj je bilo novega, so spoznali to, kar so pričakovali, morda še kaj več, k čemu jih je pisanje še spodbudilo);
7. stran: viri (vsaj trije, od tega vsaj en tiskan vir, vsi pravilno navedeni).

Viri so lahko: učbenik, strokovna knjiga, članek, pogovor s kakšno osebo, ki se na obravnavano področje spozna, npr.: sorodnik, član folklorne skupine ... Pri uporabi podatkov moramo biti pozorni na zanesljivost virov.

Skupina izdela plakat (format A1), pri tem naj bodo dijaki pozorni na:

* izbiro osnovne barve papirja in barve črk,
* ime plesne zvrsti – naslov naloge,
* velikost fotografij in njihovo število,
* razporeditev informacij na plakatu,
* velikost črk,
* v spodnjem desnem robu plakata naj ne pozabijo napisati šolskega leta, razreda ter imen in priimkov dijakov.

Naloga za plesno izražanje: Predstavitev pred razredom .

Pri predstavitvi naloge pred razredom sodeljujejo vsi. Predstavitev, ki poteka brez pisnih ali drugih pomagal, dijaki dopolnijo in popestrijo z ustreznim kostumom ali delom kostuma, glasbo ali video posnetkom. Lahko tudi demonstrirajo, kak korak ali motiv iz izbrane plesne zvrsti ter animirajo sošolce, da se jih naučijo. Za predstavitev pred razredom ima vsaka skupina na voljo eno šolsko uro. Če po predstavitvi seminarske naloge ostane čas, razložimo plesno obdobje, ki ga dijaki s seminarskimi nalogami niso zajeli.

Analiza

Naj dijaki povedo svoje mnenje sošolcem, lahko tudi kaj vprašajo ali dodajo.

Naloge za vajo

* Dijaki izdelajo časovni trak in nanj umestijo obdobje, ki so ga predstavili s svojo seminarsko nalogo.
* Dijaki razvrstijo plakate v smiselno npr. časovno ali stilsko zaporedje in jih obesijo na steno.
* Dijaki si medsebojno zamenjujejo seminarske naloge in jih preberejo doma.

Medpredmetne povezave

Inforamcijsko komunikacijska tehnologija, zgodovina, glasba, umetnostna zgodovina, slovenščina, angleščina (viri), knjižnična znanja.

Dokumentarni film o slovenskem sodobnem plesu *Stoji drevo*:
http://tvslo.si/predvajaj/stoji-drevo-dokumentarna-oddaja-o-slovenskem-sodobnem-plesu-2009/ava2.59732016/
Režiserka: Magda Lapajne, scenaristki: Magda Lapajne in Vilma Rupnik.

Dokumentarni film *Sprehod z Živo*: http://www.youtube.com/watch?v=uUxnQObN62U
Posnel: Tone Stojko (1994).

Umetniški film ob razstavi *Il Corpo Ludico / The Body in Play*:
http://www.youtube.com/watch?v=zCNwW5vTDqg
Kamera: Tone Stojko, pleše: Urša Rupnik.

15. VSEBINSKI SKLOP: Plesno glasbena dramatizacija pravljice

Časovni obseg: od 22 do 32 ur
Obnovitvene vaje: od 2 do 6 ur
Ocenjevnje: 0 ure

Kompetence vsebinskega sklopa:

* razvijanje lastne kreativnosti,
* iskanje izvirnih rešitev,
* razvijanje samostojnosti in iznajdljivosti,
* razvijanje pozitivnega odnosa do dela,
* analiziranje in vrednotenje lastnega dela,
* ločevanje umetnosti od kiča,
* razvijanje estetskega čuta,
* razvijanje samozavesti,
* sprostitev.

Novi pojmi:

* vloga,
* karakter vloge,
* plesna in besedna interpretacija,
* telesna komunikacija.

Integrirane ključne kvalifikacije:

* kroskurikularno in medpredmetno povezovanje,
* ustvarjalnost,
* kombiniranje verbalnega in neverbalnega izražanja.

Praktična izvedba

Oblika: skupna, skupinska – glede na vsebino, individualna
Prostorska razporeditev: krog, vrsta, kolona, gruča – glede na vsebino

Vsak dijak sam izbere pravljico za predšolske otroke, jo predstavi pred razredom in svojo izbiro utemelji. Osnovni pogoj je, da dijak izbere pravljico, ki mu je všeč, ki ga je "nagovorila".

Razred izbere tri najboljše predloge in jih posreduje profesorjem plesa, likove umetnosti, instrumenta in slovenščine. Mentorji izmed predlogov izberejo najprimernejšo pravljico glede na sposobnosti dijakov in glede na sporočilno vrednost za predšolske otroke. Mentorji skupaj sprejmejo dokončno odločitev. Izbrana pravljica mora nagovoriti tudi vsakega od njih. Dijaki napišejo scenarij za izbrano pravljice, ki ga pregleda slavist.

V predstavi je pomembno razmerje med tekstom, igro, plesom in glasbo. Pomembna je sama dolžina predstave. Za predšolske otroke naj bi dramatizirana pravljica trajala od 22 do 30

minut. Po nastopu s pravljico lahko dodamo še kakšno aktivnost za otroke, npr. ples na glasbo iz predstave, petje pesmi, reševanje ugank ipd.

Kriteriji za izbor pravljice:

* primernost vsebine za predšolske otroke;
* sporočilo pravljice;
* da "nagovori" mentorje v njihovem umetniškem jeziku in jih inspirira v ustvarjalnem procesu;
* dopušča možnost medpredmetnih povezav;
* omogoča realizacijo vsebin in ciljev povezanih modulov in predmetov (ustvarjalno izražanje – ples, glasba, inštrument, likovna kultura, slovenščina).

O razdelitvi vlog, nalog ter določanju delovnih skupin za posamezna področja naj se dogovarjajo dijaki in mentorji. Vsaka skupina ima svojega mentorja, ki dela največ na svojem področju in se vključuje tudi v druga področja, tako da je ves razred hkrati v izbranem projektu od začetka do konca.

V razredu naj se dijaki razdelijo v skupine glede na svoje najboljše sposobnosti:

* dijaki z glasbenim predznanjem naj gredo v skupino, ki bo igrala inštrumente (klavir ali sintetizator, violino, flavto, orfove instrumente, male instrumente, improvizirane instrumente ...). Skladbe izbere ali jih napiše profesor glasbe.
* dijaki s plesnim predznanjem in veseljem do nastopanja se vključijo v skupino igralcev in plesalcev. Skozi plesno improvizacijo dijaki iščejo plesni material za motive in plesne kompozicije znotraj predstave, s slavistom imajo govorne vaje in se učijo tekst.
* ostali dijaki pa oblikujejo skupino, ki bo poskrbela za vizualno podobo, izdelavo kostumov, rekvizitov, scene, plakata in programskega lista.

Naloga za plesno izražanje: Vsebina pravljice .

Zgodba

* iz scenarija izpišemo vloge;
* izberemo igralce za posamezno vlogo;
* določimo prizorišča (interier, eksterier);
* napišemo seznam potrebnih rekvizitov;
* po scenariju preberemo pravljico – vsak igralec bere svojo vlogo, označimo mesta, kjer potrebujemo glasbo za plesne vložke;
* se naučimo tekst;
* uredimo gibanje po odru (kdo od kje pride in kam gre);
* pazimo na ustrezno postavitev igralcev na prizorišču;
* vsaki vlogi dodamo podtekst in telesno komunikacijo;
* umestimo glasbo med tekst;
* kreiramo plesne vložke;
* posamezne segmente strnemo v smiselno celoto.

Naloge za vajo

* Skupne vaje: tekst in igra; tekst, igra in glasba; glasba in ples; igra, ples in glasba; celota v kostumih s sceno in rekviziti.
* Generalka in analiza, napotki, pogovor.
* Dodatne vaje po potrebi.
* Nastop.
* Medpredmetno povezovanje.

Didaktični napotki

Projektno delo na plesno glasbeni dramatizaciji pravljice za predšolske otroke je za dijake srečanje s stroko na višji kakovostni ravni, kot je pouk sam. Skozi proces nastajanja se dijaki soočajo tudi z zapletenimi situacijami, dobijo veliko izjemno dragocenih neposrednih izkušenj. Na koncu pa so prepričani, da so vse naredili sami.

Navodila

Medpredmetno sodelovanje je s prenovo programa Predšolska vzgoja dobilo poseben pomen, s tem pa ima tudi vsaka šola več avtonomije, zato so metntorji tisti, ki naj dorečejo, katere konkretne povezave bodo skozi ta projekt udejanili in katere cilje svojega predmeta bodo realizirali z delom na tem projektu.

Mentorji se pri izbiri pravljice najprej uskladijo, da lahko nato s svojim strokovnim znanjem, z izkušnjami, s sodelovanjem in s sprejemanjem odločitev spodbujajo, nadzorujejo ter usmerjajo dijake v procesu. Nadvse pomembno je usklajeno delo celotnega strokovnega tima mentorjev. Posamezne naloge je treba opravljati pravočasno, ker sicer zastane delo celotnega projekta.

Zagotovilo za uspeh je, da se dijaki držijo dogovorov (kaj je potrebno narediti do naslednjega tedna: naučiti se tekst, prinesti obleko, obutev ipd.); da vzpostavljajo sprotno komunikacijo med posameznimi področji; da vsak prispeva k projektu po svoji moči; da dijaki sodelujejo medseboj in z mentorji ter se učijo odgovornega ravnanja. Z nastopi v vrtcih dobijo neposredno potrditev o vrednosti opravljenega dela.

Pri modulu Ustvarjalno izražanje – ples se odvijejo vse stopnje ustvarjalnega procesa, tako da ga dijaki doživijo v celoti z vsemi padci in vzponi vse do končnega rezultata. Zelo dober pripomoček v procesu dela so video posnetki. Dijaki lahko sami presodijo, kaj je potrebno še dodelati ali popraviti. Tako so bolj motivirani, kot če jih kar naprej opozarjamo, sami pa ne opazijo ali ne ozavestijo, na kaj jih mentor opozarja. Fotografiranje je smiselno šele, ko je igra že kostumsko opremljena. Dijaki oblikujejo programski list in izdelajo plakat.

Preden gredo dijaki nastopat v vrtce, naj imajo na šoli generalko za profesorje in dijake iz drugih razredov. Zelo pomembno je, kaj rečejo profesorji. Največ nastopajočim pomeni mnenje razrednika, še posebno, če je ponosen nanje.

Dobrodošla popestritev sodelovanja med starši in šolo je nastop na roditeljskem sestanku, da starši vidijo svoje otroke in njihove sošolke/ce v drugačni situaciji kot sicer.

Analiza

Posnamemo video in si ga skupaj ogledamo: komentiramo, kritično ovrednotimo in morebitne pomanjkljivosti ali napake na naslednji vaji odpravimo. Fotografiramo, najboljše fotografije objavimo na šolski spletni strani in k fotografijam dodamo komentar.

Naloge za vajo

* Nastop na informativnem dnevu.
* Nastop na roditeljskem sestanku.
* Nastop na Pomladnem / Jesenskem rajanju za predšolske otroke.
* Nastopi v vrtcih.
* Nastop v gledališču.
* Nastop v humanitarne namene.
* Nastopi na Festivalu za tretej življenjsko obdobje, v domovih starejših občanov...
* Nastop v zamejstvu.

Medpredmetne povezave

Znotraj modula ustvarjalno izražanje (glasba, ples, likovna dejavnost, instrument), med moduli in predmeti: jezik, zgodovina, psihologija, kurikulum v vrtcu in informacijsko komunikacijska tehnologija.

❖ Delovni list št. 4: Plesno glasbena dramatizacija pravljice

III DELOVNI LISTI

❖ Delovni list št.1: Prazgodovinski ples

Razred: 1. a, sklop A Šolsko leto: _____
Naloga: Prazgodovinski ples

Ime in priimek: _____

- Ples je gibanje.
- Ustvarite prazgodovinski ples v skupini (5 dijakinj).
- Uporabite male instrumente.
- Dogovorite se za vsebino namen in sporočilo plesa (pogovor 2 minuti).
- Plešite v krogu.
- Uporabite predhodno znanje in domišlijo.
- Ne pozabite, da je gibanje v ritmu osnovna sestavina plesa.
- Začnete iz mirovanja in končajte v mirovanju (vsaj 2 sekundi).
- Upoštevajte osnovno strukturo: uvod, vsebina, zaključek.
- Udejanite vedenje, da je ples eden izmed »jezikov« oziroma načinov sporočanja.

Naslov plesa: _____

Člani skupine (po abecednem redu priimkov):	Instrument	Obleka / kostum
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Merila za ocenjevanje

Minimalni standard
Naloga: Prazgodovinski ples, uporaba malih instrumentov, v skupini je 5 dijakov.
Ustrezno izbran naslov, vsebina, izvedba**,** skladnost izbire gibalnega materiala z vsebino, usklajenost gibanja z ritmom malih instrumentov, prepričljivost interpretacije, struktura plesa (uvod, sporočilo, zaključek).

Kriteriji ocenjevanja
Odlično: invencija nad pričakovanim, nekaj svojega, unikatnega.
Prav dobro: vse pričakovano korektno izvedeno, nima pa presežka.
Dobro: ples ima vse predpisane elemente, vendar ne deljuje kot celota.
Zadostno: minimalni standard.
Nezadostno: dijak ni v za to določenem roku opravil predpisane naloge.

❖ Delovni list št. 2: Plesna pravljica

Razred: 2. a, sklop C Šolsko leto: _____

Naloga: Plesna pravljica

Ime in priimek: _____

- Ustvarite plesno pravljico za otroke v skupini (5 dijakinj).
- Uporabite: sceno, rekvizite in kostume.
- Vse vloge oblikujte plesno.
- Ne pozabite, da je gibanje v ritmu osnovna sestavina plesa.
- Spomnite se, da je ples simbolno gibanje telesa v prostoru in času - ritmu.
- Pazite na uravnoteženost gibanja po prostoru.
- Če na nekaterih mestih ne uspete povezati zgodbe s plesom, lahko uporabite tudi besedno komunikacijo (pojasnilo z besedami).
- Upoštevajte osnovno strukturo: uvod, vsebina, zaključek.
- Začnite iz mirovanja in končajte v mirovanju (vsaj 2 sekundi).
- Uporabite svoje plesno znanje in domišlijo.

Naslov pravljice: _____

Scena (kraj dogajanja): _____

Člani skupine (po abecednem redu priimkov):	Obleka/kostum	Rekvizit
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Merila za ocenjevanje

Minimalni standard
Naloga: Plesna pravljica, v skupini je 5 dijakov.
Plesna pravljica z uporabo kostuma in rekvizita. Smiselna izbira gibanja v prostoru glede na vsebino. Pravljica naj bo cela, lahko je dopolnjena s pripovedovanjem.

Kriteriji ocenjevanja
Odlično: invencija nad pričakovanim, nekaj svojega, unikatnega.
Prav dobro: vse pričakovano korektno izvedeno, nima pa presežka.
Dobro: ples ima vse predpisane elemente, vendar ne deljuje kot celota.
Zadostno: minimalni standard.
Nezadostno: dijak ni v za to določenem roku opravil predpisane naloge.

❖ **Delovni list št. 3: Avtorski solo ples**

Razred: 3.b, sklop D Šolsko leto:_____
Naloga: Avtorski solo ples

Ime in priimek: _____

Ples je eden izmed "jezikov", načinov sporočanja.
Kakšen je namen tvojega plesa, kaj z njim želiš sporočiti gledalcem (sošolcem)?

Naslov avtorskega soloplesa:_____
Avtor glasbe:_____Naslov glasbe:_____

Kreiranje / ustvarjanje avtorskega soloplesa je proces!
Zato se moraš tega dela lotiti pravočasno!
Tabela je namenjena evidentiranju tvojega sprotnega dela!

Časovna razporeditev korakov do soloplesa:

Mesec	**Teden**	**Naloga – delo doma**	DA / NE	Rok/datum	**Delo v šoli**
Oktober	I.	Poišči glasbo.			
	II.	Glasbeni posnetek prinesi v šolo.			Preverjanje ustreznosti izbrane glasbe.
	III.	Napiši avtorja in izvajalca glasbe:			Oddaj podatke.
	IV.				Počitnice.
November	I.	Plesna improvizacija na izbrano glasbo.			Vprašaj, če ti kaj ni jasno.
	II.	Plesna improvizacija na izbrano glasbo.			Vpraša, če ti kaj ni jasno.
	III.	poišči naslov plesa			Sporoči naslov plesa.
	IV.	Osnutek plesa.			
December	I.	*Osnovna struktura plesa.			Preverjanje.
	II.	Ples v končni obliki.			Preverjanje in dodatna navodila.
	III.	Popravki in izboljšave			Pedagoška praksa.
	IV.	Kostumska oprema			Počitnice.
Januar	I.	**Plesnost			Preverjanje.
	II.	Vaja.			Ocenjevanje.
	III.	Vaja.			Ocenjevanje.
	IV.	Vaja.			Nastop za razrednika.
					Nastop ...

*Upoštevaj osnovno strukturo plesa: uvod, vsebina, zaključek.
** Plesnost – poglej v vsebinski sklop: Definicije.

Merila za ocenjevanje

Minimalni standard
Naloga: Avtorski solo ples
Ples ima osnovno strukturo: uvod, jedro – sporočilo, zaključek (na nivoju prostega spisa za 3. razred OŠ), je ritmično in vsebinsko skladen z glasbo, plesna interpretacija je prepričljiva.

Kriteriji ocenjevanja
Odlično: invencija nad pričakovanim, nekaj svojega, unikatnega.
Prav dobro: vse pričakovano korektno izvedeno, nima pa presežka.
Dobro: ples ima vse predpisane elemente, vendar ne deljuje kot celota.
Zadostno: minimalni standard.
Nezadostno: dijak ni v za to določenem roku opravil predpisane naloge,
dijak ima med plesom v ustih žvečilni gumi.

❖ **Delovni list št. 4: Plesno glasbena dramatizacija pravljice**

Razred: Šolsko leto: _____
Naloga:

PLESNO GLASBENA DRAMATIZACIJA PRAVLJICE
ZA PREDŠOLSKE OTROKE
Organizacija dela

Naslov pravljice:_____
Avtor pravljice:_____

Razred se deli na tri skupine:

- glasbeniki,
- plesalci – igralci,
- likovniki.

Dolžnost vsakega dijaka je, da prispeva svoj delež h kvalitetni realizaciji skupne naloge.

Vsak se mora absolutno držati terminskega načrta in se je dolžan na svojo vlogo – nalogo pripravljati tudi izven pouka:

- Glasbeniki – vaditi instrument in se naučiti skladb, po navodilu mentorja.
- Plesalci – igralci znati tekst in si zapomniti svoj način gibanja. Svojo vlogo na vsaki naslednji vaji dodelati in izboljšati!
- Likovniki – izdelati sceno in rekvizite, ki so potrebni v pravljici – pravočasno in v dogovoru z mentorjem.
- Likovniki - sceno in rekvizite prinesti na vajo k plesu, takoj ko so izdelani in po vaji pospraviti in odnesti.
- Plesalci – igralci na vsako vajo prinesti svoj kostum in obutev, ter poskrbeti za rekvizite.
- Do 1.februarja narediti popis vseh rekvizitov in instrumentov v treh izvodih (enega imajo dijaki v škatli z rekviziti, dva oddajo režiserju).
- Vsi dijaki morajo skrbeti, da se kostumi, rekviziti, scena in instrumenti ne poškodujejo ali izgubijo!
- Izdelati programski list: napisati podatke (poimensko vse dijake in kaj kdo dela pri pravljici) ter posredovati režiserju do 1. januarja v elektronski obliki.

Nastop

- Kadar je ob nastopu prisoten ves razred, sceno in rekvizite prenašajo, postavljajo in pospravljajo likovniki.
- Kadar nastopate izven šole si morate dolžnosti – prenašanje scene, rekvizitov, kostumov in instrumentov razdeliti.
- Do 15. oktobra naslednjega šolskega leta ste dolžni vrniti vso opremo, ki ste si jo v šoli izposodili.

❖ **Delovni list št. 5: Umetniški plesi na internetu**

Naloga: Na internetnih straneh si lahko ogledate umetniške plese

- Avtorski solo ples *Tristeza*:
  http://www.youtube.com/watch?v=1Bx-eEg1E_Y
  Koreografija in ples: Urša Rupnik, glasba: Astor Piazzolla.

- Izrazni ples na temo ljudskega plesa *Dolenjska*:
  http://www.youtube.com/ watch? v=fQbMMtZWn70
  Korografija: Meta Vidmar, po spominu je ples obnovila: Živa Kraigher, glasba: Josip Pavčič, pleše: Jasna Knez.

- Umetniški ples *Jablana*: http://www.youtube.com/watch?v=l-k-dmafzDg
  Koreografija: Lojzka Žerdin, glasba: Lado Jakša, pleše: Maša Kagao Knez.

- Umetniški ples *Češnja*: http://www.youtube.com/watch?v=bThPCdVp25o
  Koreografija: Lojzka Žerdin, glasba: Lado Jakša, pleše: Urša Rupnik.

- Izrazni ples *Pajek*: http://www.youtube.com/watch?v=bMlLdYibN3U
  Koreografija: Živa Kraigher (1940), glasba: Jože Osana, pleše: Alenka Hain.

- Izrazni ples *Upor*: http://www.youtube.com/watch?v=J6fLR-2miJY
  Koreografija: Živa Kraigher (1953), glasba: Vilko Ukmar, pleše: Jasna Knez.

- Izrazni ples *Upor*: http://www.youtube.com/watch?v=LXODh7lQBHQ
  Koreografija: Živa Kraigher (1953), glasba: Vilko Ukmar, mentorica: Jasna Knez, pleše: Urša Rupnik.

- Umetniški ples *Deklica z lanenimi lasmi*:
  http://www.youtube.com/watch?v=yj9C6GummOU
  Koreografija: Breda Kraiger (1957), glasba: Claude Debussy, pleše: Ana Stegnar.

- Dokumentarni film o slovenskem sodobnem plesu *Stoji drevo*:
  http://tvslo.si/predvajaj/stoji-drevo-dokumentarna-oddaja-o-slovenskem-sodobnem-plesu-2009/ava2.59732016/
  Režiserka: Magda Lapajne, scenaristki: Magda Lapajne in Vilma Rupnik.

- Dokumentarni film *Sprehod z Živo*: http://www.youtube.com/watch?v=uUxnQObN62U
  Posnel: Tone Stojko (1994).

- Umetniški film ob razstavi *Il Corpo Ludico / The Body in Play*:
  http://www.youtube.com/watch?v=zCNwW5vTDqg
  Kamera: Tone Stojko, pleše: Urša Rupnik.

- Izrazni ples *Balada št.1, op.23*: http://www.youtube.com/watch?v=9BNPDNIe8Bk
  Koreografija: Živa Kraigher (1988), glasba: Frederic Chopin, pleše: Saša Staparski.

IV ZAKLJUČEK

Ples je zelo razvejana in vseobsegajoča umetnost. Fond ur, ki je namenjen strokovnemu plesnemu izobraževanju dijakov za poklic vzgojitelj predšolskih otrok je preskromen, da bi lahko naredili iz dijakov dobre izvajalce - lahko pa iz njih naredimo dobre ustvarjalce. Pomembno je, da vidijo možnosti kjer lahko plesno znanje ponudjo otrokom v taki obliki, da bo primerna zanje.

Največje zadovoljstvo po dobro opravljenem delu je dober občutek. Naš namen je dosežen, če smo jih naučili ločevati zrnje od plev, če se veselijo plesnega ustvarjanja in če znajo pridobljeno plesno znanje uporabiti kreativno.

V času šolanja jih peljemo na ogled predstave sodobnega plesa, da bodo tudi kasneje znali najti pot do gledališča. Izobražena publika – prav tako pa plesna umetnost potrebuje odnese od predstave mnogo več, kot če je to pač samo publika. Umetniški ples je pravzaprav treba znati tudi gledati. Zahteva angažiranega gledalca.

Pomembno je tudi, da ob zaključku šolanja dijaki ples dojamejo kot samostojno umetnost.

Izrazni ples *Balada št.1, op.23*: http://www.youtube.com/watch?v=9BNPDNIe8Bk
Koreografija: Živa Kraigher (1988), glasba: Frederic Chopin, pleše: Saša Staparski.

Pripis

Vsa štiri učna gradiva (*Plesna umetnost, Plesna umetnost II, Plesna umetnost III* in *Plesna umetnost, delovni zvezek)* sem napisala na osnovi dolgoletnih izkušenj pri poučevanju izraznega plesa, plesa z metodiko in ustvarjalnega izražanja. Za svoje plesno znanje se moram zahvaliti Živi Kraigher, ki me je 10 let usposabljala za poučevanje izraznega plesa in mi bila vzor tudi v tem, da je ples mogoče zapisati. Z več kot 30 let lastnih izkušenj sem učna gradiva lahko pisala na pamet, ob pomoči svojih beležk. Svoje znanje sem izpopolnjevala na številnih seminarjih in si ustvarila lasten način poučevanja.

V PRIPOROČENA LITERATURA

Bogdana, Borota /et.alt/. 2006. *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta

Kos, Neja. *Ples od kod in kam.* Oprema in fotografije Tone Stojko. Ljubljana: ZKOS – Zveza kulturnih organizacij Slovenje, 1982. Zbirka Umetnost in kultura.

KULTURNO-umetnostna vzgoja, priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol. /uredniki: Bucik, N., Požar Matijašič, N. Pirc.V. / 2011. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
Dostopno tudi na naslovu: http://www.zrss.si/kulturnoumetnostnavzgoja/publikacija.pdf

Neubauer, Henrik. 2006. *Umetnost koreografije*. Ljubljana: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.

Neubauer, Henrik: 1997. *Ples skozi stoletja*: starinski plesi- mejniki v razvoju plesne umetnosti. Ljubljana: Forma 7

Ogrinec, Marija. 1999. *Z gibanjem telesa ustvarjamo ples*: osnove sodobnega plesa za otroke v starosti od 5 do 7 let. Ilustrirala Alenka Vuk. Ljubljana: Debora.

Otrin, Iko: *Razvoj plesa in baleta.*1998. Debora.

Rupnik, U. *Izrazni ples – izginjajoča veja slovenskega sodobnega umetniškega plesa?*: diplomsko delo (online). Mentorica asist. dr. Ksenjija Šabec. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 2009. Dostopno na naslovu:
http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/ pdfs/rupnik-ursa.pdf (15. maj 2010).

Rupnik, Vilma. 2010. *Plesna umetnost*. Ljubljana: GZS Ljubljana, Center za poslovno usposabljanje, Projekt unisVET. Dostopno na naslovu:
http://www.unisvet.si/index/index/activityId/127.

Rupnik, Vilma. in Urša 2011. *Plesna umetnos II*. Ljubljana: GZS Ljubljana, Center za poslovno usposabljanje, Projekt unisVET. Dostopno na naslovu:
http://www.unisvet.si/index/index/activityId/127.

Vaganova, J. Agrippina. 1998. *Osnove klasičnega plesa*: Debora.

Vogelnik, Marija. 2009. *Ples skozi čas in balet skozi svet*: Ilustrirala Eka Vogelnik. Ljubljana: JSKD – Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

VI VIRI

Fortič, Helena. 2011. N*avodila za oblikovanje učnih gradiv:* unisVET.
Fortič Helena. 2011. *Naslovnica in kolofon,Vzorec*: unisVET.
Fortič Helena. 2010. *Izhodišča 5 za avtorje:* unisVET. Dostopno na naslovu: http://www.unisvet.si/index/get-file/uid/uopebfanvgjtajcluvbvlpkozjpoeklpqesbhvvds (26. maj 2012)

Kos, Neja. 1982. *Ples od kod in kam*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Lovrenčič, Damjana (koordinator). 2010. *Navodila in obrazci za avtorje.* Ljubljana: unisVET. Dostopno na naslovu: http://www.unisvet.si/ (10. maj 2010).

Program srednjega strokovnega izobraževanja: Predšolska vzgoja; Katalog znanj Ustvarjalno izražanje, Plesno izražanje. Center RS za poklicno izobraževanje.
Dostopno na naslovu:
http://www.cpi.si/srednje-strokovno-izobrazevanje.aspx#Predolskavzgoja (15. april 2011).

Rupnik, Urša. 2009. *Izrazni ples – izginjajoča veja slovenskega sodobnega umetniškega plesa?* Diplomsko delo. Ljubljana: UL, FDV.
Dostopno na naslovu: http://dk.fdv.uni-lj.si/ diplomska/pdfs/rupnik-ursa.pdf. (15. april 2011).

Vogelnik, Marija. 1975. S*odobni ples na Slovenskem*. Ljubljana: Knjižnica Kinetikon.

Vogelnik, Marija. 2009. *Ples skozi čas in balet skozi svet*. Ljubljana: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.